

הכרת הטוב

1 בְּחֹךְ עַץ הָגֵן: וַיִּקְרָא יְהוָה אֶלְהִים אֶל-הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיכָה: וַיֹּאמֶר אֶת-קִלְעֵךְ שָׁמַעְתִּי בִגְן וַאֲיִרָא בְּיַעֲרִים אֵי אֲנֹכִי נֹאחָבָא: וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עֵרַם אֶתְּהָ הַמֶּן-יָד הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵבִלְתִּי אֶכְלֵ מִמֶּנּוּ אֶבְלָת: וַיֹּאמֶר הָאָדָם הֲאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתַתָּה-לִּי מִן-הָעֵץ וְאֶכְלָ:

2 (יב) אשר נתתה עמדי. כחן כפר בטובה:

3 בְּיָמִים הָהֵם וַאֲמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לְה' אֶלְהִיךָ כִּי-בָאתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתַת לְנֶחֱד:

4 הָהֵם. אִין לך אֵלָּא כִּין עֲבוּדִין, כִּין שְׁחָה (ספרי לוח): וַאֲמַרְתָּ אֵלָיו. שְׁלִיךְ כִּפִּין מִצַּבֵּה (שם לט): הִגַּדְתִּי הַיּוֹם. פִּשְׁטֵי אִחַת בְּזַנְיָה וְלֹא עָבִד עִמִּי עַמְמִים (שם: ד) וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַטָּהוֹר מִיַּדךָ. לְהִנְיֹף לִוְמוֹ (שם ט). כִּין מִנִּי יֵדוּ חַחַת יֵד הַכַּעֲלִים וּמִנְיָן

פָּרָק אַחַד עָשָׂר

1A

א הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁים עֲתִיד לְצַמּוּד וְלַחְזוֹר מַלְכוּת דָּוִד לְיִשְׁרָאֵל-לְמַמְשָׁלָה טְרַאשׁוֹנָה, וּבִזְנָה הַמַּקְדָּשׁ וּבְקַבְצֵי נְדָשׁ יִשְׂרָאֵל. וְחֹזְרִין כָּל-הַמְּשֻׁפְּטִים בְּיָמָיו בְּשָׂהִי מַקְדָּשׁ. מַקְרִיבִין אֲרָבִנּוֹת, וְעוֹשִׂין שְׂמֵשִׁין וַיּוֹבְלוֹת י כָּל-מִצְוָתָה הַאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, וְכָל-מִי שְׂאִינוּ מֵאֲמִין בּוֹ, אוֹ מִי שְׂאִינוּ מַחְבֵּה לְבִיאָתוֹ - לֹא בְשָׂרָה נְבִיאִים בְּלִבָּד הוּא כּוֹפֵר, אֶלָּא בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁכָּה בְּיָנּוּ. שְׁחַרְי הַתּוֹרָה הַעֲיָדְהִי עָלָיו, שְׂנֵאָמֵר: וְשָׁב ה' אֶלְהִיךָ אֶת-שְׁבוּתְךָ וּרְחַמְךָ וְשָׁב וּקְבָצָה וְגו' אִם-יִהְיֶה נְצַחָה בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם וְגו' וְהִבְיָאָה ה' (וּבְרִים ל' ב'ה). וְאֵלָּו הַדְּבָרִים הַמְּפָרְשִׁים בַּתּוֹרָה, הֵם

8 במדרש רבה שמות א' י' - אשר לא ידע את יוסף - וכי לא היה מכיר את יוסף א"ר אבין משל לאחד שרגם אוהבו של מלך אמר המלך התיזו את ראשו כי למחר יעשה בי כך, לכך כתב עליו המקרא כלומר היום, אשר לא ידע את יוסף, למחר הוא עתיד לומר לא ידעתי את השם, עכ"ל.

9 כל הכופר בטובתו של חברו לסוף כופר בטובתו של הקב"ה ת ר' אליעזר, פרשה ז', דף קצ"ו

5 לֹא-יָבֹא עֲמוּנִי וּמוֹאֲבִי בְּקִהֵל ה' גַּם דָּוִד עֲשִׂירִי לֹא-יָבֹא לְהֵם בְּקִהֵל ה' עַד-עוֹלָם: עַל-דָּבָר אֲשֶׁר לֹא-קִדְּמוּ אֶתְכֶם בְּלַחֵם וּבַמִּיִּם בַּהֲרָה בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וְאֲשֶׁר שָׁכַר עֲלֵיךָ אֶת-בַּלְעָם בֶּן-בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרָם נְהַרְיִם לְקַלְלֶךָ: וְלֹא-אָבָה ה' אֶלְהִיךָ לְשַׁמַּע אֶל-בַּלְעָם וַיִּהְפֹּךְ ה' אֶלְהִיךָ לִפְנֵי אֶת-הַקַּלְלָה לְבִרְכָה כִּי אָחָבָה ה' אֶלְהִיךָ: לֹא-תִדְרָשׁ שְׁלֵמָם וְטִבְתָּם כָּל-יְמֵיךָ לְעוֹלָם: לֹא-תִתְעַב אֲדָמִי כִּי אֲחִיף הוּא לֹא-תִתְעַב מִצְרִי כִּי-גָר הָיִיתָ בְּאֶרְצוֹ. בְּנִים אֲשֶׁר-יִגְלְדוּ לְהֵם דָּוִד שְׁלִישִׁי יָבֹא לְהֵם בְּקִהֵל ה':

7 ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לבלב א תשלכו אתו: כג

במדבר לא ה-ו מטות

9 וישלח אתם משה אלה למטה 10 [כח] וישלח אתם משה, הקב"ה אמר למשה נקום (לעיל פסוק ב) בעצמך, והוא שלח לאחרים, אלא על ידי שנתגדל במדין אמר

אינו כדאי שאני מצר למי שעשו לי טובה, המשי אומר באר ששתת ממנו מים אל תזרוק בו אבן (תנחומא יטו)

מדע. הלכות יסודי התורה פ"ה ה"א

12 מישראל - הרי זה קדש את-השם ברבים פדניאל, חנניה, מישאד ועזריה; וכרבי עקיבא וחבריו. ואילו הם הרוגי מלכות שאין מעלה על מעלתם, ועליהם נאמר: כי-עליה הרגנו כל-היום נחשכנו כצאן טבחה (תהלים מד, כג); ועליהם נאמר: אספו-לי חסיד

13 א (בבא-בבא י"ג). ב כמו שאמרו חז"ל: הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם (שם).

הרואה וכו' אומר ברוך שעשה נסים לנפשו וכו'. פרש רבי שמעיה דכל בני ברכות לריכות להכרת עס ומלכות ברוך חתה ה' אלהיו מלך העולם וכן כח רבינו שמעון מקמי כי הרי' היה נגיל לכך על הכרית ברוך חתה ה' אלהיו מלך העולם שזמו וגבורתו מלא עולם וכן

פר"י ומימי ירושלמי דפרקין רבי זעירא ט' כל ברכה שאין בה וכו' ובראה לרבינו יוחנן דהוא לרובא משלשים יום לשלשים יום חמידי הוואה ים הגדול לפרקים דלמר בירושלמי דפרקים היינו שלשים יום : **שעקר** ע"כ"ס מ"ל"ט. בירושלמי מחני כשנעקרה ע"כ"ס מכל חין י"כאל :

על הנהרות. ללא על כל נהרה איירי אלא ארבע נהרות דכתיבי בקרא כמו מדקל ופרס : אכני

הרואה מקום שנעשו בו נסים לנפשו. כגון הקד דקמי לקמן מעברות הים והירדן ונחלי לרעין טו' : זקוק חזונית ודעמיס. מפרש בגמרא : מלא עולם. לפי שאלו נראין או נשמעין למרחוק : ברוך עשה בראשית. ובגמרא (ד' י"ג). פריך אלו הקד למיל ללא מטפס בראשית ניכח : תורה אור

הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה מקום שנעקרה מבני עכ"ס אומר ברוך שעקד עכ"ס מארצנו על הזיקין ועל הזועות ועל הרעמים *ועל הדוחות ועל הברקים אומר ברוך שכדו וגבורתו מלא עולם על י"הדרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה *בראשית רבי יהודה אומר הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעושה את הים הגדול יבזמן שרואו לפרקים על הגשמים *ועל בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב

העל *בשורות רעות אומר ברוך דין האמת בנה בית חדש *וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה מברך על הרעה מעין על המזכה ועל המזכה מעין על הרעה והצועק לשעבר הדין וז תפלת שוא היתה אשתו מעוברת ואומר יהי רצון שתלד אשתו וזכר הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צוהה בעיר ואומר יהי רצון שלא *הוא בתוך ביתו הרי זו תפלת שוא הנכנס לדרך מתפלל שתיים ארת בכניסתו וארת ביציאתו בן עזאי אומר ארבע שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו נוהג הודאה על שעבר וצועק על העתיד *חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה **שנאמר** *ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' ככל לבבך בשני יצריך ביצור ובכיר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאריך בכל ממניך ד"א בכל מאריך בכל מדה ומדה שהיא מורד לך הוי מודה לו לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המורה שרוא מכוון כנגד בית קרשי הקדשים

ירעו] ישא ה' פניו אליך, דרש ר' עזירא. ומנין אמר לה משמיה דר' אמי ומנין אמר לה משמיה דרב אסי. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע כתוב בתורתך (דברים י, יז) אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב ישא ה' פניו אליך. אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל, שכתבתי להם בתורה (שם ח, י) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדרקדים על עצמם עד כוית (לר' מאיר) ועד כביצה (לר' יהודה, דתנן עד כמה מומנין ר"מ אומר עד כוית ר' יהודה אומר עד כביצה).

(ברכות כ.)

(16)

(15)

כ"ו (ז')

הרואה פרק תשיעי ברכות

לפטם היו מתוקנים וקופות על דמיין ראלן ח' למוח וסגנו למעבר לבטח אחת לנפון ולבטח אחת לזרוס והוא יוסב על האחת וינפס בימים מנאל הוא נפסו נפון וזרוס ולא היה כולה לפטם כנגד מורה ומעבר לפי עכבה כמורה על ארץ ישראל שומרת שלא יהא פרושו לא מלפניו ולא מלאחריו לגד חין ישראל : אול חניי שרטה לפון ודוסי. לראות אס קפיד רכופל קרתי ספירא ליה כר"ס דלמר כחול נני קפידן עלה דמינאל : אחר

יש לך אדם שממונו תביב עליו מגופו לך נאמר בכל מאריך *רבי עקיבא אומר בכל נפשך *אפילו נוטל את נפשך תני רבנן פעם אחת גזרו מלכות הרשעה שלא יעסק לרבי עקיבא בתורה בא פפוס בן יהודה ומצאו ישראלי שרעה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה אמר ליה עקיבא או אתה מתירא מפני מלכות אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לשועל שרעה מתקבץ על גב הגדר וראה דגים שהיו מתקבצים במקום למקום אמר להם מפני מה אתם בורחים אמרו לו מפני רשותו שמכביאין עלינו בני אדם אמר להם רצונכם שזעזעו ליבשה וגודו אני ואחם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שברחיות לא פקח אתה אלא מפש אתה ומה במקום חוותו אנו מתיראין במקום מתחננו מילך אתה כמה וכמה אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה כ"י הוא חייך ואורך ימין לך אם אנו דולכים ומכמלים ממנה עכ"כ אמרו לא הווי ימים מעשים עד שחפשונו לר"ע וחבשונו בבית האסורים והפסו לפפוס בן יהודה וחבשונו אצלו אמר לו פפוס כי הביאך לכאן אמר ליה אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה איי לו לפפוס שנחפס על דברים כמלים בשעה שהוציאו את ר' עקיבא לדתינה וזמן ק"ש היה והווי סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והווי מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימו ועכשיו שבא לידי לא אקיימו היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה ב"ק ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו תורה זו שבתה יד י"י ממתי וגו' אמר להם חלקם בתיים יצתה בת קול ואמרה אשריך ר"ע *שאתה מוזמן להיות יתיריב : ל"א יקל אדם את ראשו כנגד שער המורה שהוא מכוון כנגד בית קרשי הקדשים ירי' אומר רב יהודה אמר רב לא אמרו ר' אלא מן הצופים ולפיכך בוראה איחר נמי א"ר אבא ברבי דרבי

לך נחמר ככך מהדך. מן המכיר עליו : והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. קורא קריאה שמת : ממתי יד י"י ממתי. מיד היה לו נוחה ולא מיד כשר דהם : מן האופים. ומקום זיכרון לראות מהם הר הכים ומשם והלאה אין זיכרון לראות : וברואה. טיול לראות מהם פרס אס מקום נמוך הוא : ובשולן גדר. מפקסין ביט לרר הכים : ובזמן שהכמה שורה. שבת המקס קיים : הכמה יהיה לא יפנה מרח

שיחות סאמר ז' מוסר

בגמ' סנהדרין (כ א) איתא : "שקר החן (משלי לא ז) חן דורו של משה ויהוהע [שעסקו בתורה חרבה, רש"י] והבל היופי, זה דורו של חזקיה [עסקו בתורה יותר, שבדורו מן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, רש"י] אשה יראת ד' היא תתהלל, זה דורו של ר' יהודה בר' אלעאי, שהיו ששה תלמידים מתסכין בסליה אתה ויטסקין בתורה", ופרש רש"י : "עניים היו", ולפי שטוסו היינו שלמדו תורה מתוך חדוק, ולי' כך עלו על חזרות חקודים, וכדאיתא באבות דרבי נתן (פ"ג ו) "טובה אחת בבער מסאה ברויח". עלינו לדעת שהקשיים והמפריעים לעסק התורה אינם צרה כלל, אלא הם אושר נפלא - "היא תתהלל".

אך נראה דברכי חדל אלו נמצא עוסק נוסף, וחינו כי אמנם ברוך הטבע אין סלית אחת מספקת לששה אנשים, אבל זה רק כשכל אחד חושב על עצמו ורואה שיהיה הוא מסתה, באופן זה אי אפשר בשום אופן שיהיו כולם מסתים, אולם בדורו של רבי יהודה בר' אלעאי היה כל אחד דואג לתבירו ומכסה את זולתו, ובאופן זה מספקת סלית אחת לששה, כשכל אחד חושב על חברו ונתן לחולתו כולם מסתים, אבל אם כל אחד מוסיף לעצמו לא יהיה מסתה אפילו אחד, וחיה מעלת דורו של רבי יהודה בר' אלעאי.

(18)

רמ"ק פרק ה' (כ"ז)

והוא שיש לו - ונמצאו המוקדים חוקעים" והוא מקיפס. אה שירבה בשלוח, או באכילה ושמיה אצ"ל צמי הארץ וביניתיים או שדבריו עם הקריות אינו נבנת ואינו מקבלם בעקר פנים ומה אלא בעל קטנה וכנס וביצא בקרבים האלו. הפל לסי גרין על חקם צרין שירקב"ל על עצמו ויצעה לקנים משורת הדין, וכן אם דרזק הטקם על עצמו וקנה דבריו נבנת עם הקריות ונעשה מקרב"ה עסקים וקבלם בעקר פנים ומה, ונעלבו טקם ואינו עוקבם, מכדו להם נאפלו לקליו"ן, לו, ונולא נוסן באמתה ולא ירבה באריות" שמי הארץ וישביכם, ולא יבא המיד אלא עוסק בתורה, עטוף בצידי, קב"ה בתפילין ועושה בקל"מ עשיו לקנים משורת הדין - והוא, שאלו יתקב"ה קרבה ולא יתחומם - עד שימצאו הפל מקליון אותו והאובדים אותו ויתחומם למקצויו - וכן זה קצת את השם, וקצו הקתוב אסר : יאמר לי עבדי אשתה ישראלי, אשר בקך אתהפאר (ישעיה מ. ג.)

(19)